

KAMU KURUMLARININ KARAR ALMA SÜREÇLERİNDE YAPAY ZEKA TABANLI ÇÖZÜM STRATEJİLERİ: TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU'NUN KARARLARININ CHATGPT İLE ANALİZİ¹

ARTIFICIAL INTELLIGENCE BASED SOLUTION STRATEGIES IN DECISION MAKING PROCESSES OF PUBLIC INSTITUTIONS: ANALYSIS OF DECISIONS OF THE HUMAN RIGHTS AND EQUALITY INSTITUTION OF TURKEY WITH CHATGPT

Oğuzhan ERDOĞAN²

ÖZET

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), Türkiye'de insan haklarının korunması, geliştirilmesi, şiddetin ve işkencenin önlenmesi ve ayrımcılıkla mücadele edilmesi amacıyla kurulmuş bir kamu kurumudur. Kurum, insan hakları ihlallerini ve ayrımcılık iddialarını inceleyip insan hakları standartlarını esas alarak kararlar vermektedir. Günümüzde kamu kurum ve kuruluşları teknolojilerden olabildiğince yararlanmaya çalışmaktadır. Özellikle yapay zeka, karar alma süreçlerinin daha hızlı, verimli ve objektif hale gelmesine yardımcı olmaktadır. Yapay

1 Araştırma Makalesi

Makale gönderim tarihi: 23.11.2024

Makale kabul tarihi: 11.12.2024

2 Doç. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

E-posta: oerdogan@mehmetakif.edu.tr

ORCID: 0000-0003-3809-6688

zeka, karar alma sürecinde büyük miktardaki veriyi hızlı ve doğru bir şekilde analiz edebilmekte, algoritmaları geçmiş verilerden öğrenerek geleceğe yönelik tahminlerde bulunabilmekte, insanlara kıyasla duygusal veya önyargılı kararlar almaktan kaçınılabilmektedir. Yapay zekâ uygulamaları arasında yer alan ChatGPT'nin, kamu ve kuruluşları tarafından alınan kararların değerlendirilmesinde önemli bir araç olabileceği varsayılmaktadır. Bu çalışma da ChatGPT'nin TİHEK'in aldığı kararların değerlendirilmesindeki potansiyeli incelenmekte ve bu teknolojinin kurumda kullanılma ihtimali tartışılmaktadır. Bu çalışmada nitel analiz yöntemlerinden biri olan örnek olay çalışması deseni kullanılmıştır. Çalışma kapsamında, TİHEK'in kararları arasından belirli sayıdaki karar örnek olay olarak seçilmiş ve bu kararlar ChatGPT'ye yüklenerek yeniden analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, İnsan Hakları, Yapay Zeka, ChatGPT, Karar

ABSTRACT

The Human Rights and Equality Institution of Turkey (TİHEK) is a public institution established to protect and promote human rights, prevent violence and torture, and combat discrimination in Turkey. The Institution investigates human rights violations and allegations of discrimination and makes decisions based on human rights standards. Today, public institutions and organizations try to benefit from technologies as much as possible. Especially artificial intelligence helps decision-making processes to become faster, more efficient and objective. Artificial intelligence can quickly and accurately analyze large amounts of data in the decision-making process, make predictions for the future by learning algorithms from past data, and avoid making emotional or biased decisions compared to humans. It is assumed that ChatGPT, which is among artificial intelligence applications, can be an important tool in the evaluation of decisions made by public and organizations. This study examines the potential of ChatGPT in evaluating the decisions taken by TİHEK and discusses the possibility of using this technology in the organization. Case study design, one of these successful qualitative analysis methods, was used. Within the scope of the study, a certain number of decision examples were selected among TİHEK's decisions and these decisions were reinterpreted by uploading them to ChatGPT.

Keywords: Human Rights and Equality Institution of Turkey, Human Rights, Artificial Intelligence, ChatGPT, Decision

GİRİŞ

Dünya genelinde insan haklarının korunup geliştirilmesine yönelik uluslararası tartışmalar ve insan olma onurunun dünya gündemine taşınmasına ilişkin çalışmalar Birleşmiş Milletler'in (BM) kurulmasıyla birlikte somut bir hal almıştır.³ 1990'lı yıllardan itibaren dünya genelinde meydana gelen siyasi, kültürel ve sosyo-ekonomik gelişmeler, insan haklarının uluslararası politikadaki önemini ve bu alandaki çalışmalarını geliştirme ve koruma çabalarını da arttırmıştır.⁴ Türkiye'de de insan hakları alanına yönelik kurumsallaşma çalışmaları bu minvalde dünyadaki gelişmelerle paralellik göstermektedir.⁵

Türkiye'nin 1987 yılında Avrupa Birliği'ne (AB) tam üyelik için başvuruda bulunması ve yine aynı yıl Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi çerçevesinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) bireysel başvuru hakkını tanıması ve AİHM'in yargı yetkisini kabul etmesi, Türkiye'nin insan hakları sorunlarına yaklaşımında da önemli paradigma değişikliklerine yol açmıştır.⁶ Türkiye'de insan haklarının devlet eliyle korunmasına yönelik ilk çalışmalar 1990'lı yıllarda başlamıştır. Bu kapsamda özellikle son 35 yılda Türkiye'de insan haklarının korunması ve geliştirilmesi noktasında birçok insan hakları kurumu ve birimi hayata geçirilmiştir.⁷ 1990 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) çatısı altında İnsan Hakları İnceleme Komisyonu kurulmuştur. 1991 yılından itibaren ise bir devlet bakanı, insan hakları uygulamalarını izlemek ve bu alandaki koordinasyonu sağlamakla görevlendirilmiştir.⁸ 2000 yılında, hak ihlallerini önlemek, ihlal iddialarını incelemek, sonuçlarını yetkili mercilere bildirmek, insan hakları bilincini geliştirmek ve toplumu eğitmek gibi görevleri yerine getirmek üzere valilere ve kaymakamlara bağlı olarak, il ve ilçelerde insan hakları kurulları oluşturulmuştur.⁹ 2001 yılında ise Başbakanlığa bağlı İnsan Hakları Başkanlığı kurulmuştur. 2004 yılında Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde yapılan başvuru sonuçlarına yönelik itirazları incelemek ve karara bağlamak üzere, Bilgi Edinme ve Değerlendirme Kurulu kurulmuştur.¹⁰ Paris Prensipleri çerçevesinde İnsan Hakları Başkanlığı yeniden yapılandırılarak 2010 yılında Türkiye İnsan

3 Deniz Kızılsümer Özer, "İnsan Haklarının Birleşmiş Milletler'in Kurumsal Yapısı İçinde Korunması", *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, C. 7, S. 2, s.206-207.

4 Çoşkun Açıık, *Ulusal İnsan Hakları Kurumları ve Türkiye Örneğine Eleştirel Yaklaşım*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2011, s. 41.

5 Oğuzhan Erdoğan ve Çiğdem Pank, "Kamu Bürokrasisinin Denetiminde İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları", *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 9 S. 4, s. 97.

6 Gökçe Yiğit, *Türkiye'de İnsan Hakları Rejiminin Avrupalılaşması: 1999- 2010*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana 2013, s. 50.

7 Hayrettin Eren, *İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 69.

8 Haydar Albayrak, "Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun Türk Kamu Yönetiminin Denetimindeki Yeri ve İşlevi", *Sayıştay Dergi*, C. 31, S. 119, s. 137.

9 Fatih Aydın, *İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesiyle Görevli Ulusal Kurumlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010, s. 80.

10 Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, *Kamu Yönetiminde Bir Dönüşümün Hikâyesi*, CİMER, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2023, s. 39.

Hakları Kurumu kurulmuştur.¹¹ İnsan hakları alanındaki kurumsallaşma çalışmaları kapsamındaki önemli gelişmelerden bir diğeri ise, 2010 yılında Anayasa değişikliği ile birlikte 2012 yılında vatandaşla idare arasındaki sorunlara çözüm bulmak için kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu'dur (KDK).¹²

Tablo: 1 Türkiye'de Hak Arama Mekanizmaları

TBMM Dilekçe Komisyonu	TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu	Anayasa Mahkemesi
Kamu Görevlileri Etik Kurulu (KGEK)	Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu	Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK)
Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK)	Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK)	Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurumu
Kamu Denetçiliği Kurumu	İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları	Hasta Hakları Kurulları
Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER)	Kolluk Gözetim Komisyonu	Jandarma İnsan Hakları İhlallerini İnceleme ve Değerlendirme Merkezi (JİHİDEM) ⁷
Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığı İnsan Hakları İhlallerini İnceleme Bürosu	Emniyet Genel Müdürlüğü Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı İnsan Hakları Şube Müdürlüğü	

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2013 yılında Avrupa Komisyonu İlerleme Raporu'nun Türkiye ile ilgili kısmında yapılan eleştiri ve önerileri çerçevesinde ayrımcılığı önlemek suretiyle yönetimde ve kamu hizmetlerinin sunulmasında eşitliği sağlamak, kötü muamele ve işkenceyi önlemek, uluslararası standartları karşılayarak, insan hakları alanındaki dağınık kurumsal yapılanmayı tek bir çatı altında toplamak için 2016 yılında Türkiye İnsan Hakları Kurumu'nun yerine, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) insan haklarının korunup geliştirilmesi, ayrımcılık ile mücadele etme, işkence ve kötü muameleyi önleme mekanizması görevini üstlenmek üzere kurulmuştur.¹³ TİHEK'in 6701 Sayılı kuruluş kanununda yer alan görevleri; başvuruların incelenmesi, resen inceleme ve araştırma, ulusal önleme mekanizması kapsamında ziyaret ve ziyaret raporları hazırlama, eğitim, bilinçlendirme ve farkındalık oluşturma, görüş verme,

11 Erdoğan-Pank, "Kamu Bürokrasisinin...", s. 94.

12 Oğuzhan Erdoğan, *Ombudsmanlık Kurumun Ülkelere Sağladığı Katkıları*, Ombudsmanlık: Dünyada Uygulanan Özel Amaçlı Ombudsmanlık Uygulamaları (Ed. Oğuzhan Erdoğan), Nobel Yayınevi, Ankara, s. 468.

13 Merve Sisli, "Ulusal Önleme Mekanizması Olarak Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun İşkence ve Kötüm Muamelenin Önlenmesindeki Rolü", İnsan Hakları Yıllığı, C. 1, S. Cumhuriyetin 100. Yılı Ulusal İnsan Hakları Koruma Mekanizması Sempozyumu Özel Sayısı, s. 257-258.

tavsiyede bulunma, izleme, rapor hazırlama, kurum ve kuruluşlar, il ve ilçe insan hakları kurulları ve uluslararası kuruluşlarla ilişkiler ve insan ticaretiyle mücadele kapsamındaki faaliyetler olarak belirlenmiştir.¹⁴

TİHEK verdiği kararlarla hem idarelere ve ülkedeki tüm kurum ve kuruluşlarına yol göstermekte hem de insan haklarının gelişmesine katkı sağlamaktadır. Kurum tarafından verilen kararların etkinliği ve verimliliği ise karar alma sürecinde kurumun başarısı açısından önemlidir. Özellikle teknolojinin karar destek sistemlerinde kullanılmaya başlanması kurumları bu teknolojik yeniliklerden yararlanmaya sevk etmektedir. Son yıllarda yapay zeka ve buna bağlı uygulamaların geliştirilmesi ise bu teknolojiye olan ilgiyi arttırmış durumdadır. Yapay zekâ, insan zekâsına ait olan algılama, öğrenme, düşünme, mantık yürütme, problem çözme, iletişim kurma, çıkarım yapma ve karar verme gibi bilişsel işlevleri veya otonom davranışları gerçekleştiren bir sistemdir.¹⁵ Bugün birçok ülke tarafından kamu hizmetlerinin sunumunda yapay zekâ kullanılarak algoritmik karar alma süreçlerine entegre edilmektedir. Örneğin, Pekin'deki İnternet Mahkemesi'ne bağlı çevrimiçi dava hizmeti merkezinde, davaların açılması ve işleme alınması gibi temel hukuki işlemlerde karar süreçlerine destek sağlamak amacıyla yapay zeka teknolojisini kullanan bir yazılım modülü bulunmaktadır. “Yapay Zeka Yargıçı” (AI Judge) olarak adlandırılan bu modül, ekran üzerinde kadın figürüyle tasarlanmış bir arayüz aracılığıyla vatandaşlarla etkileşimde bulunmakta ve onların internet üzerinden dava başvurusu yapmalarına ve işlemlerini yürütmelerine rehberlik etmektedir.¹⁶ Türkiye’de ise Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı kapsamında, adalet hizmetleri alanında yapay zeka kullanımının artırılması, yapay zekanın getirdiği imkanların dikkate alınarak karar destek sistemlerinin güçlendirilmesi ve yargılama faaliyetlerini destekleyici yapay zeka temelli öneri sistemlerinin geliştirilerek yargı hizmetlerinin hızlandırılması amaçlanmaktadır.¹⁷ Ancak unutmamak gerekir ki, yapay zekanın kullanımı tarafsızlık, güvenilirlik, güvenlik ve etik gibi bazı sorunları da beraberinde getirebilmektedir. Yapay zekanın karar alma sürecine etkisi bakımından bu çalışmada Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun almış olduğu kararlar geniş bir kullanım alanına sahip yapay zekâ uygulaması olan ChatGPT kullanılarak yeniden değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler neticesinde, ChatGPT tarafından Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ile benzer yönde kararlar aldığı ve çeşitli önerilerde bulunduğu görülmektedir. Ancak daha iyi bir değerlendirme yapabilmek için başvuru dosyasının tamamının ChatGPT gibi yapay zekâ destekli bir uygulama tarafından değerlendirilmeye tabi tutulmasını gerekmektedir.

14 TİHEK, “Faaliyet Raporu”, <https://www.tihe.gov.tr/public/editor/uploads/YoW91ZFt.pdf>, Erişim Tarihi: 10.10.2024.

15 UIB, Yapay Zeka ve Yeni Teknolojiler, İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği, Bursa, 2017, s. 4.

16 Adaletbiz, “Çin’de Mahkemelerde Yapay Zeka Yargıç Dönemi”, <https://www.adaletbiz.com/cinde-mahkemelerde-yapay-zeka-yargic-donemi>, Erişim Tarihi: 10.10.2024.

17 Adalet Bakanlığı, *2024-2028 Stratejik Planı*, Adalet Bakanlığı, 2024, Ankara.

1. BİR HAK ARAMA KURUMU OLARAK: TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

Dünya savaşlarında yaşanan ağır insan hakları ihlalleri ve insani trajediler, insan hakları temelli kurumsallaşma fikrini gerekli kılmıştır.¹⁸ İkinci Dünya Savaşı sonrasında da, insan haklarının uluslararası düzeyde korunmasına yönelik çeşitli adımlar atılmaya başlanmış ve bu yıllardan itibaren bağımsız ve özerk ulusal insan hakları kurumlarının kurulması gündeme gelmiştir.¹⁹ Bu süreç, 1946 yılında BM İnsan Hakları Komisyonu'nun "ulusal komiteler" kurulması yönündeki girişimleriyle başlamış, 1991 yılında insan haklarının geliştirilmesi ve korunması amacıyla kurulan ulusal kuruluşların statüsüne dair Paris Prensipler'nin kabul edilmesiyle devam etmiştir.²⁰ 1993 yılında ise bu ilkeler BM Genel Kurulu tarafından onaylanmıştır.²¹ Paris Prensipleri, aynı zamanda Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun temel referanslarından da biridir.²² 1993 yılında, BM'in katkılarıyla, ulusal insan hakları kurumlarının uluslararası standartlara uygunluğunu değerlendirmek amacıyla Ulusal İnsan Hakları Kurumları Küresel Ağı oluşturulmuştur.²³ Aynı yıl, Viyana Deklarasyonu çerçevesinde Paris Prensipleri'ne uygun ulusal kurumların kurulması için yapılan çağrı, bu kurumlara olan ilgiyi artırmış, 1990'lı yıllarda dünya genelinde ulusal insan hakları kurumlarının yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte, Türkiye'de de insan haklarının kurumsallaşma süreci başlamıştır.²⁴ Bu bağlamda, insan hakları ile ilgili ilk oluşumlar önceleri yasama organı içinde komisyonlar şeklinde veya yürütmeye bağlı birimler olarak örgütlenmiştir.²⁵ 2001 yılında ise, il ve ilçe düzeyinde insan hakları ihlalleriyle ilgili iddiaları incelemek, araştırmak ve insan hakları ile özgürlüklerin önündeki engelleri ve hak ihlallerine yol açan nedenleri ele almak amacıyla Başbakanlığa bağlı "İnsan Hakları Başkanlığı" kurulmuştur.²⁶ Ancak bu birimlerin, Paris Prensipleri'nde belirtilen "bağımsızlık", "idari ve mali özerklik" ve "çoğulculuk" gibi özellikleri taşımaması nedeniyle, 2012 yılında Avrupa Birliği uyum paketleri çerçevesinde Türkiye İnsan Hakları Kurumu (TİHK) kurulmuştur.²⁷ 2016

18 TİHEK, "Faaliyet Raporu", <https://www.tiheke.gov.tr/public/editor/uploads/YoW91ZFt.pdf>, Erişim Tarihi: 10.10.2024.

19 İçişleri Bakanlığı, "İnsan Haklarının Uluslararası Düzeyde Korunması", <https://www.icisleri.gov.tr/diab/insan-haklarinin-uluslararasi-duzeyde-korunmasi>, Erişim Tarihi: 10.10.2024.

20 TİHEK, "Faaliyet Raporu", <https://www.tiheke.gov.tr/public/editor/uploads/1552307015.pdf>, Erişim Tarihi: 10.10.2024.

21 TİHEK, "Kuruluş", <https://www.tiheke.gov.tr/kategori/pages/Kurulus>, Erişim Tarihi: 10.10.2024.

22 Zehra Odyakmaz-Bayram Keskin-Yusuf Deniz, "6701 Sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu Üzerine Bir Değerlendirme-I", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S. 7, s. 727.

23 Arda Ergene, Ergene, "Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun İnsan Haklarının Ulusal Alanda Korunmasındaki Rolü", *Kırklareli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 1, s. 105.

24 Erdoğan-Pank, *Kamu Bürokrasisinin...*, s. 93.

25 Betül Çötüksöken, "Altın Kural" Mı? "Kesin Buyruk" Mu?, *Maltepe Üniversitesi İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi ve Unesco Felsefe ve İnsan Hakları Kürsüsü Bülteni*, S. 14, s. 5.

26 TİHEK, "Kuruluş...",

27 TİHEK, "Kuruluş...",

yılında ise Avrupa Birliği müktesebatına uyum sağlamak amacıyla, Türkiye İnsan Hakları Kurumu'nun kurumsal kapasitesinin artırılması, etkinliğinin güçlendirilmesi ve ayrımcılık yasağı ile eşit muamele konularında temel yasal çerçevenin ve kurumsal yapının düzenlenmesi hedeflenmiş, işkence ve kötü muameleye karşı ulusal önleme mekanizmasının etkinliğini artırmak amacıyla Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu kurulmuş ve Türkiye İnsan Hakları Kurumu feshedilmiştir.²⁸

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğe haiz, özel bütçeli ve Adalet Bakanlığı ile ilişkili olarak yapılandırılmış ve Türkiye'de insan haklarının korunması, geliştirilmesi ve ayrımcılıkla mücadele edilmesi amacıyla kurulmuş bir insan hakları kuruluşudur.²⁹ Kurum; Cumhurbaşkanı tarafından atanan 11 üyeden oluşan karar organı olan "kurul", "başkanlık" ve "büro"lardan oluşmaktadır.³⁰ Kurul, çalışmalarını bağımsız ve tarafsız bir şekilde yerine getirmekte, görev alanına giren konularda ise kuruma hiçbir organ, makam veya kişi emir, talimat, tavsiye ve telkinde bulunamamaktadır.³¹ Başkan ve üyeler görev süreleri dolmadan herhangi bir nedenle görevden alınamamaktadır.³² Ayrımcılık yasağı ihlali kapsamında zarar gördüğünü iddia eden herkes ve her tüzel kişi kuruma başvuruda bulunabilmektedir.³³ İlgili kanun TİHEK'e yerinde inceleme yapma yetkisi de vermiştir. TİHEK, görev alanına giren konularla ilgili olmak kaydıyla; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerleri ziyaret edebilmekte, kötü muameleye maruz kaldığını iddia eden kişi ya da kişilerle görüşebilmektedir. Kurumlar ve kişiler ise TİHEK'in yaptığı incelemelerde ve ziyaretlerde kurumun çalışmalarını kolaylaştırmak ve taleplerini gecikmeksizin yerine getirmek zorundadır.³⁴

Kuruma başvurular kolay ve ücretsiz bir şekilde dilekçe, posta, e-başvuru, e-posta ve faks yolu ile yapılabilen veya kurumun açtığı bürolara elden teslim edilebilmektedir. Başvurular ayrıca, valilikler ve kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilir. TİHEK'e başvuru yapabilmek için öncelikle kişilerin kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesi için ilgili taraftan talepte bulunması gerekmektedir. Bu taleplerin reddi veya otuz gün içerisinde ilgili talebe muhatapların cevap vermemesi hâlinde TİHEK'e başvuru yapabilmektedir. Ancak telifisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hallerde, başvurular herhangi bir şart aranmadan kabul edilmektedir.³⁵ TİHEK'in, insan hakları ile ilgili herhangi bir olayı resen inceleme yetkisi vardır. İhlalle ilişkin inceleme süreci, resen inceleme kararının

28 TİHEK, "Kuruluş...",

29 6701 Sayılı TİHEK Kanunu, md.8/1

30 6701 Sayılı Kanun, md.8/2, 10/2

31 6701 Sayılı Kanun, md. 10/1.

32 6701 Sayılı Kanun, md. 10/8.

33 6701 Sayılı Kanun, md. 17/1.

34 6701 Sayılı Kanun, md. 19/2.

35 6701 Sayılı Kanun, md. 17/2.

alındığı tarihten itibaren en geç üç ay içinde sonuçlandırılmak zorundadır. Kurum, ihlal iddiasına muhatap olan taraftan yazılı görüş istemektedir. Yazılı görüş, istemin tebliğinden itibaren on beş gün içinde ilgili kurum tarafından hazırlanıp kuruma ulaştırılmak zorundadır.³⁶ Kurum, Cumhurbaşkanlığına ve TBMM'ye sunmak üzere, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, işkence ve kötü muameleyle mücadele ve ayrımcılıkla mücadele alanlarında yıllık raporlar ve gerektiği hallerde görev alanına giren konularda özel raporlar da hazırlamaktadır.³⁷ İlgili kanunda TİHEK'in temel görevleri ise şunlardır:³⁸

➤ İnsan hakları ihlalleriyle ilgili iddiaları resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını izlemek; bu süreçte kamu kurumları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapmak.

➤ İşkence ve kötü muameleyle karşı mücadele kapsamında ulusal önleme mekanizması olarak görev üstlenmek.

➤ Özgürlüğünden yoksun bırakılan veya koruma altına alınan bireylerin başvurularını değerlendirmek, bu kişilere ziyaretler gerçekleştirmek ve bu kapsamda alınan kararların sonuçlarını takip etmek.

➤ Ayrımcılık yasağı ihlalleriyle ilgili olarak hem şikayet üzerine hem de kendiliğinden inceleme yapabilmek ve bu konuda mağdurlara rehberlik etmek.

➤ İnsan haklarının korunması ve geliştirilmesi ile toplumda eşitlik bilincinin oluşturulması amacıyla kamuoyunu bilgilendirmek ve eğitim çalışmalarını gerçekleştirmek,

➤ Görev alanı çerçevesinde, uluslararası düzeyde insan hakları ve ayrımcılıkla mücadele konusundaki gelişmeleri izlemek ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapmak şeklinde düzenlenmiştir.

TİHEK'i, Türkiye'deki diğer insan hakları kurumlarından ayıran en önemli özellik ise, ihlallerin tespit edilmesi durumunda idari yaptırım uygulama yetkisidir. 6701 sayılı Kanunun 25. maddesine göre, TİHEK, ayrımcılık yasağının ihlali halinde; ihlalin etkisi ve sonuçlarının ciddiyeti, failin ekonomik durumu ve çoklu ayrımcılığın ağırlaştırıcı etkilerini göz önünde bulundurarak; kamu kurumları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri hakkında 1.000 – 15.000 TL arasında idari para cezası (2024 yılı için 9.441-141.934 TL) uygulamaktadır. Ödenen idari para cezası, ayrımcı uygulamaya neden olan görevliye rücu edilmektedir. Kurumun taleplerini uyarılara rağmen yerine getirmeyenlere ise 500-2.000 TL arasında idari para cezası (2024 yılı için 4.711-18.905 TL) uygulanmaktadır.³⁹

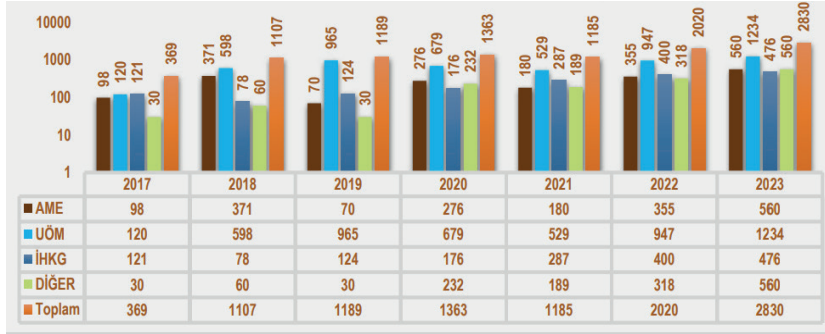
36 6701 Sayılı Kanun, md. 18/1.

37 6701 Sayılı Kanun, md. 9/1.

38 6701 Sayılı Kanun, md. 24.

39 6701 Sayılı Kanun, md. 25.

TİHEK'e yapılan başvurular incelendiğinde, kuruma 2017 yılında 369 adet, 2018 yılında 1107 adet, 2019 yılında 1189 adet, 2020 yılında 1363 adet, 2021 yılında 1185 adet, 2022 yılında 2020 adet, 2023 yılında ise 2833 adet başvuru yapılmıştır. 2023 yılında kuruma yapılan başvuruların 1915'i posta yolu ile olurken, 894'ü e-başvuru şeklindedir.⁴⁰

Resim: 1 TİHEK'e Gelen Başvuruların Yıllara ve Başvuru Konusuna Göre Dağılımı⁴¹

Başvuru sayıları incelendiğinde kuruma olan ilgi kurumun bilinirliği, erişilebilirliği ve farkındalık artırıcı çalışmaları ile yıldan yıla artmaktadır.

2. KARAR ALMA SÜRECİNDE YAPAY ZEKA VE CHATGPT

Yapay zeka, son yıllarda hayatımızın her alanına nüfuz eden teknolojik bir yenilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapay zeka, temel olarak insan zekasını taklit ederek düşünme ve öğrenme yeteneğine sahip akıllı sistemler olarak tanımlanmaktadır.⁴² Yapay zeka, rutin görevleri otomatikleştirerek, çalışanların daha önemli hedeflere odaklanmasını sağlamak ve veri analizini hızlandırarak beşeri ihtiyaçların karşılanmasına yardımcı olmaktadır.⁴³ Yapay zeka, özellikle dil işleme alanında devrim yaratan ChatGPT gibi modeller aracılığıyla, insanlarla doğal bir şekilde iletişim kurabilen, karmaşık sorulara yanıt verebilen ve yaratıcı çözümler sunabilen güçlü bir araç haline gelmiştir. ChatGPT, 2022 yılında OpenAI

40 TİHEK, "Faaliyet Raporu", <https://www.tih.gov.tr/public/editor/uploads/YoW91ZFt.pdf>, Erişim Tarihi: 17.10.2024.

41 TİHEK, "Faaliyet Raporu.", <https://www.tih.gov.tr/public/editor/uploads/YoW91ZFt.pdf>, Erişim Tarihi: 18.10.2024; Resimde yer alan kısaltmaların açılımı: Kurumun üç temel görevi olan "Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik (AME)", "Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) ve İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi (İHKG)"dir.

42 Burçin Bozdoğanoglu-Iraz Haspolat Kaya-Ayşegül Yücel, "Kamu İdarelerinde Yapay Zekâ Kullanımının Ülke Uygulamaları ve Temel Kamusal İlkeler Çerçevesinde Değerlendirilmesi", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 26, S.1, s. 1.

43 Oğuzhan Erdoğan, *Gençlerin Gözüyle Kent Diplomasisi Panelindeki Sunum*, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Erzincan Bölge Müdürlüğü ve Munzur Üniversitesi, Tunceli.

tarafından geliştirilen bir doğal dil işleme (DNI) modelidir.⁴⁴ Bu model, büyük bir veri kümesinde eğitilmiştir ve kullanıcılardan gelen doğal dil girdilerine yanıt vermek için tasarlanmıştır.⁴⁵ ChatGPT, GPT-3.5⁴⁶ mimarisi kullanmakta ve 175 milyar parametre ile dünya çapında en büyük DNI modelidir. ChatGPT, kullanıcıların ihtiyaçlarını anlama, öğrenebilme, metin tabanlı girdilere cevap verme ve konuşmanın bir parçası olarak metin üretebilme yeteneğine sahiptir.⁴⁷

Resim: 2 ChatGPT Arayüzü⁴⁸

ChatGPT'nin sunduğu özellikler arasında belirli bir konuda kısa metin yazma, soru-cevap imkânı sağlama, metin çevirisi yapma, sınıflandırma, öneride bulunma, ilgi duyulan konular hakkında bilgi edinme, belirli bir ton ve içerikte e-posta veya mesaj oluşturma, belirli bir kişiye yönelik mesaj yazma, metinlerin biçimini düzeltme veya ifadelerini değiştirme ve sorunları çözmeye yetenekleri bulunmaktadır.⁴⁹ Ayrıca, bir cümlenin devamını doğru bir şekilde tahmin edebilme yeteneğine de sahiptir. Bunun yanı sıra, kod parçacıklarındaki hataları tespit etme ve düzeltme becerisi de mevcuttur. En önemli iletişimsel potansiyeli ise, sorulara doğru ve anlamlı yanıtlar verebilme yeteneği ile öne çıkmaktadır.⁵⁰ ChatGPT'nin yanıtları genellikle tahmine dayalıdır; en muhtemel kelimeleri bir araya getirerek metin oluşturmaktadır.⁵¹

44 Murat Demirci, "ChatGPT'nin Teknik Detayları", <https://muratdemirci.me/2023/11/23/chatgptnin-teknik-detaylari/>, Erişim Tarihi: 10.10.2024.

45 Erhan Kutlucan-Süleyman Sadi Seferoğlu, "Eğitimde Yapay Zekâ Kullanımı: ChatGPT'nin KEFE ve PEST Analizi", *TEBD*, C. 22, S. 2, s. 1061.

46 OpenAI tarafından yeni nesil GPT-4 ve GPT-4o piyasa sürülmüş durumdadır.

47 Devadas Menon-K Shilpa, "Chatting with ChatGPT: Analyzing the Factors Influencing User Intention to Use the Open AI's ChatGPT Using the UTAUT Model", *Heliyon*, S. 9, s. 3.

48 ChatGPT, "Arayüz", www.chatgpt.com, Erişim Tarihi: 10.10.2024.

49 Michele Salvagno-Fabio Silvio Taccone-Alberto Giovanni Gerli, "Can Artificial Intelligence Help for Scientific Writing?", *Critical Care*, C. 27, S. 1, s. 1.

50 Ahmet Koçyiğit- Abdülhakim Bahadır Darı, "Yapay Zekâ İletişiminde ChatGPT: İnsanlaşan Dijitalleşmenin Geleceği", *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 7, S.2, s. 434.

51 Amanda Hetler, "ChatGPT nedir?", <https://www.techtarget.com/whatis/definition/ChatGPT>, Erişim

ChatGPT yalnızca mevcut sistemleri geliştirmekle kalmamakta; aynı zamanda iş yapma şeklimizi, bilgiye erişimimizi ve hatta insan-makine etkileşimlerini yeniden tanımlamaktadır.⁵² Yapay zeka alanındaki ilerlemelerle birlikte ChatGPT ve benzeri teknolojilerin daha da gelişmesi beklenmektedir. Şu anda metin odaklı işlevlere odaklanan bu sistemler, gelecekte sesli sürümleriyle, Siri veya Alexa gibi asistanların yerini alabilecektir.⁵³ Kullanıcıların bireysel tercihlerine göre daha spesifik ve kişisel yanıtlar sunma kapasitesine sahip olacak ve sağlık, hukuk ve finans gibi alanlarda daha karmaşık görevlerde kullanılacaktır.⁵⁴ ChatGPT, bilgiye erişim ve iletişim biçimimizi dönüştüren güçlü bir araç olarak işletmeler, eğitim kurumları ve bireyler için büyük fırsatlar sunarken, aynı zamanda etik ve doğruluk gibi zorlukları da beraberinde getirmektedir.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmanın bu kısmında araştırmanın yöntemi, amacı, sorusu, önemi, evreni, örnekleme, kapsamı ve veri toplama araçları açıklanmış, verilerin analiz şekli ortaya konulmuştur.

Bu çalışmada nitel analiz yöntemlerinden biri olan örnek olay çalışması deseni kullanılmıştır. Nitel veri analizi, araştırmacının verileri düzenlediği, birimlerine ayırdığı ve bu süreçte önemli kalıpları ortaya çıkardığı, kritik değişkenleri belirlediği ve rapora hangi bilgilerin dahil edileceğine karar verdiği bir süreçtir.⁵⁵ Başka bir deyişle, araştırmacı, topladığı verilerden gizli bilgileri keşfetmeye ve bunları aydınlatmaya çalışmaktadır. Örnek olay deseni, bir veya daha fazla durumun derinlemesine incelenmesini sağlayan bir nitel araştırma yöntemidir.⁵⁶ Burada örnek terimi, bir vaka, birey, grup, organizasyon, topluluk veya olay anlamına gelebilmektedir. Araştırmacı, röportajlar, raporlar, gözlemler ve belgeler gibi çeşitli kaynaklardan veri toplanmakta ve bu verileri analiz edilerek kalıpları ve temaları belirlenmektedir. Araştırmanın amacı, örnek vaka, birey, kurum, kuruluş veya grup hakkında derinlemesine bir anlayış elde etmek ve teori geliştirmeye katkıda bulunacak veriler üretmektir.⁵⁷

Tarihi: 15.10.2024.

52 Cottgroup, "ChatGPT Nedir?", İnsan Kaynakları Süreçlerinde Nasıl Kullanılır? <https://www.cottgroup.com/en/blog/item/chatgpt-nedir-insan-kaynaklari-sureclerinde-nasil-kullanilir>, Erişim Tarihi: 15.10.2024.

53 Shubham Singh, "ChatGPT Neden Alexa ve Siri'den Daha İyidir (Testler ve Analizler)", <https://www.demandsage.com/chatgpt-vs-alexa-and-siri/>, Erişim Tarihi: 16.10.2024.

54 Innova, "ChatGPT Geleceğin İş Dünyası için ne İfade Ediyor?", <https://www.innova.com.tr/blog/chatgpt-gelecegin-is-dunyasi-icin-ne-ifade-ediyor>, Erişim Tarihi: 16.10.2024.

55 Robert C. Bogdan-Sari Knopp Biklen, *Qualitative Research for Education: An Introduction to Theory and Methods*, Allyn and Bacon, Boston, 2012.

56 Gülşah Taşçı, "Nitel Araştırmalarda Örnek Olay, Durum, Vaka Deseni –Yöntemi", <https://ayeum.com/ders/nitel-arastirmalarda-ornek-olay-yontemi>, Erişim Tarihi: 16.10.2024.

57 Nur Şat, "Nitel Araştırmada "Örnek Olay" (Durum/Vaka Çalışması) Deseni, Farklılıkları Üzerine", <https://www.kamuyonetimindenitelarastirma2237a.org/post/nitel-ara%C5%9Ft%C4%B1rmada-%C3%B6rnek-olay-durum-vaka-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fmas%C4%B1-deseni-farkl%C4%B1l%C4%B1klar%C4%B1-%C3%BCzerine>, Erişim Tarihi: 16.10.2024.

Bu çalışmada Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun aldığı kararların değerlendirilmesinde ChatGPT gibi yapay zekâ tabanlı uygulamaların potansiyeli ortaya koyulmaktadır. Çalışma kapsamında, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun kararları arasından belirli sayıdaki karar örnek olay olarak seçilmiştir. Seçilen kararlar, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun resmî web sitesinde yayımlanan kararlar bölümünden toplanmıştır. Her bir karar metni incelenmiş ve kararların içeriği, dayandığı gerekçeler, alınan kararların sonuçları ve önerileri derinlemesine incelenmiştir. Toplanan karar metinleri, ChatGPT'ye aktarılmış ve bu kararların analiz edilmesi istenmiştir. ChatGPT'nin kararları nasıl değerlendirdiği, hangi unsurlara odaklandığı ve hangi sonuçlara ulaştığı irdelenmiştir. ChatGPT tarafından ortaya konulan değerlendirmeler, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun kararları ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmada, yapay zekanın kararları nasıl yorumladığı ve kurumun kararları ile ne ölçüde örtüştüğü analiz edilmiştir. Çalışmada ChatGPT'nin sunduğu bilgilerin, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun kararlarının daha kapsamlı ve objektif bir şekilde değerlendirilmesine yardımcı olup olamayacağı değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulara dayanarak, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun günümüz teknolojisi yapay zekâyı nasıl daha etkin bir şekilde kullanabileceği konusunda politika önerileri geliştirilmiştir. Bu öneriler, kurumun karar alma süreçlerini iyileştirmeyi ve vatandaşların sorunlarına daha hızlı ve etkili çözümler sunmayı hedeflemektedir. Bu yöntem, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu tarafından alınan kararların değerlendirilmesinde yapay zeka teknolojilerinin potansiyelinin anlaşılmasına yönelik sistematik ve yapılandırılmış bir yaklaşım sunmaktadır. Bulgular, yapay zekanın kurumsal etkinliğini, etkililiğini ve verimliliğini artırmayı amaçlamaktadır.

3.1. Araştırmanın Önemi, Amacı ve Sorusu

Bu araştırmanın amacı, ChatGPT aracılığı ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun aldığı kararları değerlendirmektir. Bu çalışma, yapay zekâ tabanlı uygulamaların kamu kurumlarındaki karar alma süreçlerinde uygulanabilirliğini test etmek, yapay zekâ tabanlı uygulamaların karar alma süreçlerine olan katkısını anlamak ve kurumların yönetim pratiğini geliştirmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma "ChatGPT aracılığıyla Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun aldığı kararlar nasıl değerlendirilebilir ve bu kararların uygulanmasındaki potansiyel zorluklar nelerdir?" sorusu özelinde şekillenmiştir. Bu çalışmanın literatüre katkısı yapay zeka uygulamalarının kurumların karar alma sürecinde oynadıkları ve oynayabilecekleri rolü ortaya koymaktır.

Tablo: 2 Literatür Taraması

Araştırmacı	Araştırmanın Başlığı	Araştırma Bulgusu
Muhammad Eid Balbaa, and Marina, Sagatovna Abdurashidova (2024).	The Impact of Artificial Intelligence in Decision Making: A Comprehensive Review	Makale, yapay zekanın karar doğruluğunu, verimliliğini ve ölçeklenebilirliğini iyileştirmedeki faydalarını vurgularken aynı zamanda uygulanmasıyla ilgili zorluklar ve riskleri de kabul etmektedir.
Felipe A. Csaszar, Harsh Ketkar, and Hyunjin Kim (2024)	Artificial Intelligence and Strategic Decision-Making: Evidence from Entrepreneurs and Investors	Çalışma yapay zekanın firmalardaki stratejik karar verme sürecini etkilediğini ortaya koymaktadır.
Euclides Lourenco Chuma and Gabriel Gomes de Oliveir (2023)	Generative AI for Business Decision-Making: A Case of ChatGPT	Bu çalışma ChatGPT'yi şirketlerin karar verme sürecinde bir araç olarak değerlendirmektedir.
Mar Alı Bukar, Md Shohel Sayeed, Sıtı Fatimah Abdul Razak, Sumendra Yogarayan and Radhwan Sneesl (2024).	Decision-Making Framework for the Utilization of Generative Artificial Intelligence in Education: A Case Study of ChatGPT	Bu çalışma, Chat-GPT'nin eğitim ortamlarında kullanımıyla ilgili etik kaygılar ve politika stratejileri hakkında bilgi sağlamıştır.
Elvettin Akman, Duygu ve Yağmur Can (2024).	Kamu Denetçiliği Kurumu'nun kamu personel rejimi konusunda almış olduğu tavsiye kararlarını ChatGPT değerlendirebilir mi?	Bu çalışma ChatGPT'nin Kamu Denetçiliği Kurumunun kamu personel rejimi konusunda aldığı kararlar konusunda kurum ile benzer tavsiye niteliğinde kararlar aldığını ortaya koymuştur.
Özden Şentürk (2023)	"İç Denetim Faaliyetlerinde Yapay Zekâdan Beklentiler: Chatgpt Uygulaması Örneği"	Bu çalışmada yapay zeka uygulamalarından biri olan ChatGPT uygulamasından iç denetim faaliyetlerinin çeşitli süreçlerinde yararlanabileceği ortaya konulmuştur
Ikhsan Amar Jusman, Abu Muna Almaududi Ausat, Agus Sumarna (2023).	Application of ChatGPT in Business Management and Strategic Decision Making	Çalışma ile ChatGPT'nin şirket yönetimi ve stratejik karar verme alanında kullanılması, operasyonel etkinliğin, üretkenliğin ve karar alma süreçlerinin kalitesinin artırılmasında önemli olduğu belirtilmiştir.

Çolpan Mücahit Küçük (2024)	Yapay Zekânın Hukuk Sisteminde Kullanılması	Bu çalışmada yapay zekânın güncel anlamda yargıdaki yeri ve ilerleyen süreçlerde nasıl bir evrimleşme yaşanabileceğine ilişkin değerlendirme yapılmış ve yapay zekânın hukuk alanında kullanabileceği ortaya koyulmuştur.
-----------------------------	---	---

Diğer taraftan yapılan literatür araştırmasında yapay zeka, ChatGPT ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ile ilgili birçok çalışma olmasına rağmen bu iki konuyu bütünlük olarak ele alan bir çalışmanın olmaması, bu çalışmanın konuyu bütünlük olarak ele alması bakımından önemli hale getirmektedir.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu çalışmanın evrenini, 2024 yılında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun almış olduğu kararlar oluşturmaktadır. Örneklemenin belirlenmesi için önce Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun internet sitesinde yer alan kurul kararları kısmından kararlar kısmına girilmiştir. Daha sonra arama kısmında filtreleme yapılmış, karar tarihi aralığı olarak 2024 yılı seçilmiş, karar türü olarak ise “ihlal yapıldığı”, “ihlal yapılmadığı”, “kabul edilmezlik” ve “karar verilmesine yer olmadığı” seçilmiştir. Yapılan sorgulama sonucunda elde edilen 12 karar, çalışmanın örneklemi oluşturmuştur.

Tablo: 2 Araştırmanın Örneklemi Oluşturan Kararlar

Örneklem Kodu	Başvuru No	Başvuruya Konu Kurum	Karar Tarihi
TİHEK1	2024/996	İstanbul Valiliği (İl Göç İdaresi Müdürlüğü ve İl Jandarma Komutanlığı)	16.10.2024
TİHEK2	2024/590	Adalet Bakanlığı	05.9.2024
TİHEK3	2024/95	... Üniversitesi	22.8.2024
TİHEK4	2024/710	İstanbul Valiliği İl Emniyet Müdürlüğü	30.07.2024
TİHEK5	2023/25	Sakarya 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	11.6.2024
TİHEK6	2023/1546	T. C. Devlet Demiryolları Taşımacılık Anonim Şirketi	08.05.2024
TİHEK7	2023/2531	City Line İnşaat Emlak Turizm Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.ve DLT Turizm ve Ticaret A.Ş.	18.7.2024
TİHEK8	2024/1299	Ankara 1 No'lu Barosu	16.10.2024
TİHEK9	2023/276	Artemis Evleri Sitesi Yönetimi	25.09.2024
TİHEK10	2024/162	Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü ve Çanakkale Havalimanı Müdürlüğü	18.7.2024
TİHEK11	Resen inceleme	Tekirdağ Büyükşehir Belediye Başkanlığı	16.8.2024
TİHEK12	2023/699	Erzincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	05.9.2024

3.3. Araştırmada Veri Toplama Teknikleri

Bu araştırma, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun 2024 yılında almış olduğu 12 adet kararın ChatGPT aracılığı ile incelenmesini kapsamaktadır. Alınan diğer kararlar araştırmaya dâhil edilmemiştir. Araştırmada kapsam olarak kurum tarafından alınan “ihlal yapıldığı”, “ihlal yapılmadığı”, “kabul edilmezlik” ve “karar verilmesine yer olmadığı” niteliğindeki kararlar ele almış ve bu kararların ChatGPT aracılığıyla değerlendirilmesinin mümkün olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak ikincil verilerden yararlanılmıştır. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun kararları, kurumun Web Sitesindeki (<https://www.tihkek.gov.tr>) kurul kararları kısmında yer alan kararlar bölümünde filtreleme işlemi yapılarak çekilmiş ve analiz edilmiştir. Filtreleme işlemi, “karar yılı” ve “karar türü” seçilerek yapılmıştır. Bu şekilde elde edilen veriler, ChatGPT aracılığıyla analiz edilerek kararların etkinliği ve uygulanabilirliği üzerine değerlendirmeler yapılmıştır.

3.4. Araştırmada Verilerin Analizi

Bu çalışmada, vatandaşların ücretsiz kullanımına açık olan ChatGPT 3.5 sürümü, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun kararlarını analiz etmek ve bu kararların uygulanabilirliği üzerine değerlendirmeler yapmak için kullanılmıştır. Verilerin analizi için veriler TİHEK1-TİHEK12 arasında kodlanmıştır. İlk olarak kuruma başvuranın iddia ve talepleri yazılmış, buna ilişkin olarak alınan karar yazılmış ve sonrasında başvuranın iddia ve talepleri ile kararın ChatGPT tarafından değerlendirilmesine ilişkin yanıtına yer verilmiştir. Analiz bulguların değerlendirilmesi noktasında her kod alt başlık halinde değerlendirilmiştir. Kurumun kararlar kısmından elde edilen örneklem beş kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler “başvuruya konu kurum”, “başvuru numarası”, “karar tarihi”, “başvuranın iddia ve talepleri” ile “karar”dan oluşmuştur. Elde edilen veriler ChatGPT'ye prompt (istem) girilerek analiz edilmiştir.

ChatGPT kullanımı bağlamında, bir prompt (istem), yanıt üretimini yönlendirmek için yapay zekâ modeline verilen bir talimat, girdi, sorgu veya ipucudur.⁵⁸ Kullanıcılar, ChatGPT'ye belirli bir konuda tanıtıcı açıklamalar veya talimatlar vererek, yapay zekânın o konuya özgü en doğru cevapları üretmesini sağlamaktadır.⁵⁹ Bu sayede kullanıcılar istedikleri bilgiye daha hızlı ve doğru bir şekilde ulaşabilmektedir. Aynı zamanda, iyi bir prompt girişi yapılarak ChatGPT'nin cevapları daha iyi yönlendirmesi sağlanabilmekte ve daha etkili bir iletişim süreci oluşturulabilmektedir.⁶⁰ Çalışmada ChatGPT değerlendirmesi için girilen prompt

58 Valeriia Kuka, “Getting Started with ChatGPT”, https://learnprompting.com/docs/basics/chatgpt_basics_prompt?srlid=AfmBOorOZ3O7a4_uSjT-5MJ6eY9-6lPmRc5OTcSGHcsF-Rpo5ek5KkwI, Erişim Tarihi: 16.10.2024.

59 Bora Kurum, “Yeni Başlayanlar İçin Promptlar”, <https://www.borakurum.com.tr/yeni-baslayanlar-icin-promptlar/>, Erişim Tarihi: 18.10.2024.

60 Elvettin Akman-Duygu Aksu-Yağmur Can, “Kamu Denetçiliği Kurumu'nun Kamu Personel Rejimi Konusunda Almış Olduğu Tavsiye Kararlarını ChatGPT Değerlendirebilir mi?”, *Afyon Kocatepe*

şu şekildedir: “Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu üyesisin. Kuruma yapılan başvurular için “ihlal yapıldığı”, “ihlal yapılmadığı”, “kabul edilmezlik” ve “karar verilmesine yer olmadığına” dair kararlar veriyorsun. Başvuranın iddia ve talebi “...” bu şekildedir ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu karar olarak “...” bu kararı vermiştir. Sen Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu üyesi olsan bu başvuru da iddia ve taleplere yönelik nasıl bir karar verirdin? Verilmiş olan bu kararı nasıl değerlendirirdin? şeklindedir. Her örneklem için aynı prompt tekrarlanmıştır.

4. Bulguların Değerlendirilmesi

TİHEK1-TİHEK12 kodlu verilerin analizi için girilen promptlar ve sonucunda elde edilen ChatGPT değerlendirilmesi aşağıda yer alan maddelerde sıralanmıştır.

4.1. TİHEK1 Verisinin Değerlendirilmesi

Başvuruya Konu Kurum/Kişi: İstanbul Valiliği (İl Göç İdaresi Müdürlüğü ve İl Jandarma Komutanlığı)

Başvuru No- Karar Tarihi: 2024/996 -16.10.2024

Başvuranın İddia ve Talepleri: Başvuran müvekkilinin geri gönderme merkezinde jandarma personeli tarafından darp edilmesi neticesinde el bileğinin çıktığı ve burkulduğu, alçıya alındığı, bu durumun hekim raporuyla sabit olduğu ve bu bağlamda kötü muamele yasağının ihlal edildiği gerekçesiyle kuruma başvuruda bulunulmuştur.

Karar: ...TİHEK’in Merkeze düzenlediği ziyaret raporu çerçevesinde değerlendirildiğinde, başvuranın müvekkilinin geri gönderme merkezine alındıktan sonra el bileğinin ve el düzeyinin çıkık, burkulma ve gerilme tanısına meydan verecek düzeyde zarar gördüğü ve alçıya alındığı Tuzla Devlet Hastanesinde düzenlenen 29/4/2024 tarihli muayene raporuyla ve Merkezde görevli hekimin tespitiyle sabittir. Başvuranın müvekkilinin ,sağ elinde tespit edilen hasarın nasıl meydana geldiği konusunda Merkez İdaresinden makul bir açıklama beklenmiş ancak söz konusu açıklama sunulmamıştır. Bunun yanı sıra başvuru konusu iddiaların teyit edilmesinde önem arz eden ve alıkonulma merkezlerinde merkez idaresinin sorumluluğunda olan güvenlik kamerası kayıtlarının elektrik kesintileri ve şalter atmaları gerekçe gösterilerek tarafımıza ileilmemiştir. Ancak Merkeze yapılan izleme ziyaretinde elektrik kesintilerine karşı önlem olarak jeneratörün bulunduğu tespit edilmiş olması söz konusu açıklamayı geçersiz hale getirmektedir. Tüm bu gerekçelerle, Merkez İdaresinin başvuru konusu iddialara karşı ispat külfetini yerine getiremediğine, asgari eşğin aşıldığına ve kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine ve konu hakkında 6701 sayılı Kanun’un 18.i maddesinin 5. fıkrası gereğince suç duyurusunda bulunulmasına...” karar verilmiştir.

ChatGPT tarafından TİHEK'in Verdiği Kararın Değerlendirmesi: TİHEK'in verdiği karar, kapsamlı bir inceleme sonucu alınmışsa yerinde bir karardır. Kurumun, kötü muamele yasağına yönelik ihlal bulgusu tespit etmesi, bireylerin insan onuru ve fiziksel bütünlük haklarının korunması açısından önemlidir. Ayrıca, 6701 sayılı Kanun'un 18/5. maddesi uyarınca suç duyurusunda bulunma yetkisi, olayı daha ileri bir yargı sürecine taşıyarak adaletin sağlanması için kritik bir adımdır. Eğer TİHEK üyesi olsaydım ve benzer delillerle karşılaşılsaydım, muhtemelen aynı yönde bir karar verirdim. Karar gerekçesinde özellikle delil değerlendirme süreci ayrıntılı olarak yer almalı ve şeffaflık sağlanmalıdır. Bu, tarafların adalete güvenini pekiştirecek bir unsurdur.

Analizin Sonuç Özeti: TİHEK'in kararı hukuki ve etik açıdan güçlü bir zemine dayanmaktadır. Bu tür kararlar, insan haklarının korunmasında önemli bir role sahiptir ve mağdurların haklarının ihlal edilmediğini göstermeye yönelik bir güvence sağlamaktadır. Ancak bu kararların etkinliği, alınan kararların uygulanabilirliğine ve takip süreçlerine bağlıdır.

4.2. TİHEK2 Verisinin Değerlendirilmesi

Başvuruya Konu Kurum/Kişi: Adalet Bakanlığı

Başvuru No- Karar Tarihi: 2024/590 - 5.9.2024

Başvuranın İddia ve Talepleri: Başvuran, yargılandığı dosya kapsamında 30/12/2022 tarihinde tutuklandığını, Ödemiş 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 23/2/2024 tarihinde hakkında adli kontrol şartıyla tahliye edilmesi yönünde karar verildiğini, Ödemiş Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından cezasını denetimli serbestlik altında geçirmesi kararının onaylandığını fakat Ödemiş T Tipi Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulunun 13/3/2024 tarihinde gerçekleşen toplantısında, diğer mahpuslarla görüşme yapıldığı ancak iyi halli olmasına rağmen kendisiyle görüşülmeden denetimli serbestliğe ayrılmasının üç ay daha ertelenmesine karar verildiğini, gözlem değerlendirme puanının 63.50 olduğunu, Kurum tarafından denetimli serbestliğe ayrılma süresinin üç ay uzatılması sebebiyle kendisi ve ailesinin maddi ve manevi olarak mağduriyet yaşadığını ve İdare ve Gözlem Kurulunun kararına karşı Ödemiş İnfaz Hakimliğine itiraz başvurusu yaptığını iddia ederek mağduriyetinin giderilmesi için kuruma başvuruda bulunmuştur.

Karar: ...Başvuranın talebi mevzuat hükümleri ile birlikte değerlendirildiğinde, talebin yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemlerden olduğu, başvuranın iddia ve talebine ilişkin bir üst mahkemeye başvuru yapabileceği, yargılama yapma görevinin münhasıran mahkemelere ait olduğu, 6701 sayılı Kanun'un 17. maddesinin dördüncü fıkrası ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 40. maddesi gereği başvuru konusu teşkil etmeyecek işlemler arasında yer alan başvurunun inceleme şartlarını taşımadığı ve bu sebeple kabul edilmez olduğu ... kararı verilmiştir.

ChatGPT tarafından TİHEK'in Verdiği Kararın Değerlendirmesi: Benzer bir başvuruyu değerlendirirken şu şekilde hareket ederdim: Başvurunun yalnızca yargı yetkisini ilgilendiren bir talep olup olmadığını değerlendirirdim. Eğer olayda keyfilik, ayrımcılık veya insan haklarına aykırılık iddiası bulunuyorsa, başvurunun kabul edilebilir olduğu sonucuna varırdım. Başvurucunun gözlem puanı (63.50) gibi iddialarını, diğer mahkumlarla karşılaştırmalı bir değerlendirme yapılmasına olanak tanıyacak şekilde incelerdim. İdare ve Gözlem Kurulu'nun kararı ve gerekçesi ise detaylı bir şekilde incelenmelidir. Eğer başvuruda insan hakları ihlali iddiaları yeterince kanıtlanırsa, İdare ve Gözlem Kurulu'nun uygulamalarının keyfi olup olmadığına dair bir değerlendirme yapar ve ihlal tespiti yönünde bir karar verebilirdim. Eğer başvuru yalnızca yargıya yönelik bir talep içeriyorsa, kabul edilmezlik kararı verirdim. Ancak bu durumda, kabul edilmezlik gerekçesinin açıkça ifade edilmesi ve başvurunun hak arama yolları konusunda bilgilendirilmesi önemlidir. Verilen kabul edilmezlik kararı, yargı ve idare yetkileri arasındaki sınırları koruma amacıyla doğru bir yaklaşım gibi görünse de, olayın insan hakları boyutunu ele almamış olabilir. TİHEK'in, İdare ve Gözlem Kurulu kararlarının keyfilik veya ayrımcılık içerip içermediğini inceleyebileceği bir alan bulunabilir. Bu tür bir inceleme yapılmadan doğrudan kabul edilmezlik kararı verilmesi, başvurunun insan haklarına ilişkin şikayetlerinin yeterince ele alınmamasına yol açabilir.

Analizin Sonuç Özeti: Bu başvuruda, hem yargı süreci hem de insan hakları açısından bir inceleme yapılmalıdır. İnsan hakları boyutu ön planda tutularak, İdare ve Gözlem Kurulu kararlarının şeffaflık ve eşitlik ilkelerine uygun olup olmadığı incelenmelidir. TİHEK, bu tür başvurularda daha ayrıntılı değerlendirme yaparak hem ihlalleri ortaya koyabilir hem de başvurunun yargı yoluna başvurma sürecinde destekleyici bir rol oynayabilir.

4.3. TİHEK3 Verisinin Değerlendirilmesi

Başvuruya Konu Kurum/Kişi: ...Üniversitesi

Başvuru No- Karar Tarihi: 2024/95- 22.8.2024

Başvuranın İddia ve Talepleri: Başvuran, 24/10/2018 tarihinde ... Üniversitesi Sosyal Tesisleri İktisadi İşletmesinde çaycı olarak işe başladığını, daha sonrasında ise ayakta çalışmasını zorunlu kılan ...Kafe isimli yere alındığını, %55 oranında akciğer KOAH hastası olduğunu, sürekli solunum sıkıntısı yaşadığını, bu durumun hastalığını tetiklediğini ve yeni rahatsızlıklarının oluşmasına sebep olduğunu, sol ayak kıkırdağının kapandığını, her iki diz menisküsünün yırtıldığını, belinde schmorf modülünün oluştuğunu, işvereninden daha az tempolu bir işte çalışmak istediğini ancak işvereni tarafından bu isteğine olumlu bir dönüş yapılmadığını, bu çalışma temposuna ayak uydurmadığı için hakkında tutanaklar tutulduğunu, ilk tutanak sonucunda iki yevmiyesinin kesildiğini, sonraki tutanak neticesinde dört yevmiyesinin kesildiğini, hafif işlerde çalıştırılması konusunda işverenine 13/11/2023 tarihinde ihtarname gönderdiğini, işveren tarafından da kendisine 17/11/2023 tarihinde ihtarname gönderilerek diğer engelli çalışanlar ile arasında değerlendirme

yapılarak bir karar verileceğinin belirtildiğini, ancak değişen bir şeyin olmadığını, sürekli olarak ayakta çalıştırıldığını iddia etmekte ve mağduriyetinin giderilmesi için kuruma talepte bulunmuştur.

Karar: ...Başvuranın başvurusundan vazgeçmesi nedeniyle Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 73'üncü maddesi uyarınca başvuru hakkında karar verilmesine yer olmadığına dair karar verilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

ChatGPT tarafından TİHEK'in Verdiği Kararın Değerlendirmesi: Verilen karar, prosedür açısından yerindedir çünkü Yönetmelik'in 73. maddesi, başvurunun talebinden vazgeçmesi halinde başvuru hakkında karar verilmesine yer olmadığı yönünde karar verilmesine imkan tanımaktadır. Ancak TİHEK'in insan haklarını koruma ve geliştirme rolü dikkate alındığında, başvurunun içeriğindeki iddiaların ciddiyeti dolayısıyla kamu yararı açısından daha ileri bir değerlendirme yapılması gerekebilirdi. Eğer vazgeçme beyanı geçerli ve iddialar münferit bir olay olarak değerlendiriliyorsa, karar verilmesine yer olmadığı yönünde bir karar verirdim. Ancak başvurunun insan hakları bağlamında daha geniş etkileri olabileceği kanaatindeysem, resen inceleme başlatır ve başvurunun vazgeçmesine rağmen süreci devam ettirirdim.

Analizin Sonuç Özeti: TİHEK'in mevcut kararı, usul açısından doğru olsa da mağduriyetin daha geniş çerçevede ele alınması gerekmektedir. Şikâyetten vazgeçilmiş olsa bile, başvurunun işyerinde yaşadığı sorunlar ve iddialar, daha geniş bir insan hakları ve eşitlik ilkeleri perspektifinde değerlendirilmelidir. Eğer başvurunun iddiaları doğruysa, işverenin "makul düzenleme yapma yükümlülüğünü" yerine getirmedeği ve bu durumun ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiği görülmektedir. Bu nedenle, Kurum'un bu tür vakaları daha dikkatle ele alması ve toplumsal farkındalık yaratması önemlidir.

4.4. TİHEK4 Verisinin Değerlendirilmesi

Başvuruya Konu Kurum/Kişi: İstanbul Valiliği İl Emniyet Müdürlüğü

Başvuru No- Karar Tarihi: 2024/710- 30.07.2024

Başvuranın İddia ve Talepleri: Başvuranın 8/4/2024 tarihinde araçla seyir halindeyken yol vermediği gerekçesiyle kolluk personeli tarafından durdurulduğu, alıkonulduğu ve darp edildiği, daha sonra resmi araçla birlikte hastaneye götürülerek genel adli muayene raporu alındığını ve Kartal Şehit Selahattin Aslantepo Polis Merkezi Amirliğine götürüldüğünü, amirlikte cep telefonuna el konulmak istendiğini, ailesi ve avukatıyla görüşmesinin engellendiğini, yemek ve su gibi ihtiyaçlarının karşılanmadığı şikâyetiyle işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkin" şeklindedir.

Karar: Tüm bu olay örgüsü sunulan deliller ve yukarıda özetlenen devletlerin negatif yükümlülüğü ve kolluğun zor kullanma yetkisi kapsamında

değerlendirildiğinde; başvuranın alıkonulduğu sırada iki kolluk personeli tarafından kendisine uygulanan gücün meşru ve orantılı olduğu, başvuranın Kartal Şehit Selahattin Aslantepeler Polis Merkezi Amirliğinde bulunduğu süre zarfında gözaltına alınmadığı ve ihtiyaçlarının karşılandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla söz konusu olaylar bağlamında işkence ve kötü muamele yasağının ihlali için aranan asgari eşiğin aşılmadığı ve hak ihlali bulunmadığına dair karar verilmiştir.

ChatGPT tarafından TİHEK'in Verdiği Kararın Değerlendirmesi: Benzer bir başvuruyu değerlendirirken şu adımları izledim: Eğer deliller, kötü muamele iddialarını destekliyorsa, işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği yönünde karar verirdim. Eğer deliller yetersizse, ihlal bulunmadığına karar verirdim ancak kararı detaylı şekilde gerekçelendirir, başvurucuya adli ve idari yollara başvurma hakkı hakkında bilgilendirme yapardım.

Analizin Sonuç Özeti: TİHEK'in kararındaki hukuki gerekçeler usulüne uygun olmakla birlikte, delillerin değerlendirilmesinde daha şeffaf ve kapsamlı bir yaklaşım benimsenmelidir. İnsan haklarına ilişkin ciddi iddiaların etkili şekilde incelenmesi, başvuranın güvenini ve kurumun etkinliğini artıracaktır. Bu tür olaylarda, mevcut delillerle çelişen veya eksik bırakılan gerekçeler, kamuoyunda adaletin tesis edilmediği algısını oluşturabilmektedir.

4.5. TİHEK5 Verisinin Değerlendirilmesi

Başvuruya Konu Kurum/Kişi: Sakarya 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Başvuru No- Karar Tarihi: 2023/25- 11.6.2024

Başvuranın İddia ve Talepleri: Başvuranın, cezaevinden TİHEK'e ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlara gönderilmek üzere düzenlediği dilekçelerin hiçbirinin ilgili yerlere iletilmediği iddiasına ilişkin olarak kuruma başvuruda bulunmuştur.

Karar: Somut olayda başvuran, Kurumumuza göndermiş olduğu 24/10/2023 tarihli dilekçesinde; Kurumda görev yapan personel ve Kurum Müdürü hakkında yapmış olduğu başvurularından vazgeçtiğini beyan etmiştir. Bu kapsamda 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 73'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca; başvuranın, başvuru konusu talebinden vazgeçmesi nedeniyle başvuru hakkında karar verilmesine yer olmadığı kanaatine varılmıştır.

ChatGPT tarafından TİHEK'in Verdiği Kararın Değerlendirmesi: Başvurucunun vazgeçme beyanının özgür iradesiyle yapıldığını doğrulardım. Eğer irade fesadına yönelik bir şüphe bulunmuyorsa, "karar verilmesine yer olmadığı" yönünde hüküm verirdim. Şayet şüphe varsa, bu durumun araştırılmasını talep ederdim. Başvurucunun vazgeçme beyanından önceki süreçte, dilekçelerinin gerçekten iletilip iletilmediğini kontrol ederdim. Bu süreç, bireysel başvurunun

sonlanmış olması durumunda dahi sistemsel sorunların tespiti açısından önemlidir. Eğer dilekçeler iletilmişse ve iddia asılsızsa, başvuru hakkında karar verilmesine yer olmadığı yönünde nihai karar alırdım. Ancak dilekçelerin iletilmediği veya ihmal edildiği ortaya çıkarsa, sorumlu kurum ve kişiler hakkında uyarıcı bir karar alınmasını ve sistemsel bir çözüm geliştirilmesini önerirdim.

Analizin Sonuç Özeti: Dilekçelerin iletilmesi hususunun sistematik bir sorun olup olmadığı araştırılmalıdır. Bu durum, benzer şikayetlerin tekrarlanmasına yol açabilir.

4.6. TİHEK6 Verisinin Değerlendirilmesi

Başvuruya Konu Kurum/Kişi: T. C. Devlet Demiryolları Taşımacılık Anonim Şirketi

Başvuru No- Karar Tarihi: 2023/1546- 08.05.2024

Başvuranın İddia ve Talepleri: %46 oranında engelli olan başvuranın T.C. Devlet Demiryolları Taşımacılık A.Ş. (TCDD) tarafından sunulan yüksek hızlı tren ulaşım hizmetinden yararlanması imkanının sınırlandırıldığı ve bu durumun engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğu, TCDD'den bilet satın aldığını, ancak 7/5/2023 tarihinde bilet aldığı seferlere engellilik durumundan kaynaklanan rahatsızlıklar sebebiyle yetişemediğini, bunun üzerine son bir ay içerisinde iki defa ücretsiz bilet alıp seyahat etmediği gerekçesiyle ücretsiz seyahat hakkının TCDD tarafından 180 gün süreyle askıya alındığı şeklindedir.

Karar: Somut olayda gerçekleşen ayrımcılık yasağı ihlali bakımından, muhatap şirketin engelli bireyler için ücretsiz bilet kullanımını sağlayarak engellilerin topluma tam ve etkin katılımının sağlanması adına gerekli uygulamayı yerine getirdiği, engelli bireyler tarafından bu hakkın kötüye kullanılmasının önüne geçilmesi ve kamu zararının önlenmesi şeklindeki haklı gerekçeler ile söz konusu muamelenin gerçekleştirildiği, ancak muamelenin ölçülü olmadığı sebebiyle ayrımcılık yasağı ihlalinin gerçekleştiği, ihlal konusu eylemin meşru bir amaçla gerçekleştirildiği ve ihlalin ağırlığı göz önüne alındığında ihlal konusu eylemle ilgili muhatap şirkete alt sınırdan idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

ChatGPT tarafından TİHEK'in Verdiği Kararın Değerlendirmesi: TİHEK'in kararı, genel hatlarıyla doğru bir yaklaşıma dayanmakla birlikte şu noktalarda eksiklikler barındırmaktadır. Tedbirin ölçülülüğüne ilişkin daha ayrıntılı bir analiz yapılabilirdi. Örneğin, 180 günlük sınırlamanın orantısız olduğu açıklanırken, alternatif bir çözüm önerisi sunulabilirdi. Hak ihlali ile bağlantılı etkiler daha detaylı incelenmeliydi. Engelli bireyin hareket özgürlüğüne etkisi ve bu durumun sosyal hayata katılımını nasıl sınırladığı üzerinde durulmamıştır. Ayrımcılık yasağı ihlali tespit edilmesi isabetlidir. Ayrıca, verilen yaptırımın yanı sıra, şirketin bu tür durumlara yönelik daha makul ve orantılı politikalar geliştirmesi gerektiği belirtilmeliydi. Eğer TİHEK üyesi olsaydım, benzer bir karar verirdim ancak alternatif çözümleri ve

sınırlamanın etkilerini daha ayrıntılı tartışır, ihlalin sonuçlarına yönelik somut öneriler sunarım.

Analizin Sonuç Özeti: Kararı genel hatlarıyla olumlu bulmakla birlikte, gerekçelendirme ve önleyici tedbirler açısından güçlendirilebileceği kanaatindeyim. Ayrıca, bu tür durumların tekrarının önlenmesi için daha geniş kapsamlı politika önerileri getirilmesi önemlidir.

4.7. TİHEK7 Verisinin Değerlendirilmesi

Başvuruya Konu Kurum/Kişi: City Line İnşaat Emlak Turizm Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.ve DLT Turizmve Ticaret A.Ş.

Başvuru No- Karar Tarihi: 2023/2531- 18.7.2024

Başvuranın İddia ve Talepleri: Başvuru, başvuranın otelde konaklamak amacıyla yaptığı rezervasyonun tek erkek konaklayamayacağı gerekçesiyle iptal edilmesinin cinsiyet temelinde ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

Karar: Somut olaya konu olan olay bakımından; ihlalin etki ve sonuçlarının ağırlığı, muhatapların ekonomik durumu, inceleme sürecinde pişmanlık göstermemeleri ve ayrımcılık yasağı ile korunmak istenen kamusal menfaat göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemle ilgili muhatap otel ve muhatap acentenin ayrımcılık yasağı ihlali yaptığına, muhataplar hakkında en üst sınırdan 141.934'er TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

ChatGPT tarafından TİHEK'in Verdiği Kararın Değerlendirmesi: Benim vereceğim karar, mevcut kararla büyük oranda örtüşürdü. Ayrımcılık yasağı ihlalinin varlığı ve bunun cinsiyet temelli bir uygulama olduğu net bir şekilde tespit edilmişse, ihlalin caydırıcılığı açısından üst sınırdan para cezası verilmesi doğru bir yaklaşımdır. Ancak, uygulamanın cinsiyet temelinde ayrımcılık oluşturduğuna dair kanıtlar açık ve net bir kanıt yoksa muhatapların ilk defa böyle bir ihlale neden olduğu ve telafi çabası gösterdiği tespit edilirse, ceza alt sınırdan belirlenebilirdi.

Analizin Sonuç Özeti: Ayrımcılık yasağı ihlalinin varlığı ve bunun cinsiyet temelli bir uygulama olduğu net bir şekilde tespit edilmişse, ihlalin caydırıcılığı açısından üst sınırdan para cezası verilmesi doğru bir yaklaşımdır. TİHEK'in mevcut kararı, hukuki çerçeveye uygundur ve ayrımcılıkla mücadele açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir.

4.8. TİHEK8 Verisinin Değerlendirilmesi

Başvuruya Konu Kurum/Kişi: Ankara 1 No'lu Barosu

Başvuru No- Karar Tarihi: 2024/1299- 16.10.2024

Başvuranın İddia ve Talepleri: Başvuru, Ankara 1 No'lu Barosuna kayıtlı görme engelli avukat olan başvuranın, muhatap Baronun avukatların kullanımına sunduğu kütüphanedeki mevcut eserlerden görme engeli nedeniyle yararlandırılmamasının engellilik temelinde ayrımcılık teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

Karar: İhlalin etki ve sonucunun ağırlığı ile ihlal iddiasına muhatap Baronun 1136 sayılı Kanun uyarınca taşıdığı insan haklarını savunmak ve korumak ile avukatlık mesleği mensuplarının haklarını korumak amacı, sahip olması gereken hukuki bilgi birikimi ve güçlü hukuki konumda bulunması göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemle ilgili muhatap baronun ayrımcılık yasağı ihlali yaptığı ve muhatap baro hakkında üst sınırdan 141.934,00 tl idari para cezası uygulanmasına, karar verilmiştir.

ChatGPT tarafından TİHEK'in Verdiği Kararın Değerlendirmesi: Mevcut karar, ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini tespit etmiş ve baroya üst sınırdan idari para cezası uygulanmasına karar vermiştir. Görme engelli bireyin erişiminin sağlanmaması, ayrımcılık yasağı ihlali olarak değerlendirilebilir. Baro gibi bir kurumun, insan haklarına duyarlı ve erişilebilir hizmet sunma yükümlülüğü vardır. Üst sınırdan ceza verilmesi, baronun güçlü hukuki konumu ve sorumluluğu göz önüne alındığında, caydırıcı etki sağlama açısından makuldür. Ancak baronun iyi niyetle çaba gösterip göstermediği de göz önüne alınmalıdır. Kararda baroya somut bir iyileştirme planı sunma veya makul bir süre içinde düzenleme yapma zorunluluğu getirilmelidir. Ceza dışında, erişilebilirlik probleminin çözümüne yönelik yapıcı adımlar da karara eklenmelidir.

Analizin Sonuç Özeti: Mevcut karar genel hatlarıyla doğru bir temele dayanmakla birlikte, baronun yapısal iyileştirmeler yapmasını teşvik edici ek düzenlemelerle daha kapsamlı hale getirilebilirdi. Bu tür kararlar, yalnızca cezalandırmayı değil, aynı zamanda hakların korunmasını ve gelecekte benzer ihlallerin önlenmesini de amaçlamalıdır.

4.9. TİHEK9 Verisinin Değerlendirilmesi

Başvuru Konu Kurum/Kişi: Artemis Evleri Sitesi Yönetimi

Başvuru No- Karar Tarihi: 2023/276 - 25.09.2024

Başvuranın İddia ve Talepleri: Başvuranın tesettürlü mayo ile site havuzundan faydalanmasının engellenmesi nedeniyle din ve inanç temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

Karar: Somut olaya konu olan olay bakımından; ihlalin etki ve sonuçlarının ağırlığı, muhatapın ekonomik durumu ve ayrımcılık yasağı ile korunmak istenen kamusal menfaat göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemle ilgili muhatap Altınoluk Artemis Evleri Site Yönetimine üst sınırdan idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

ChatGPT tarafından TİHEK'in Verdiği Kararın Değerlendirmesi: Başvuru konusu, sistematik bir dışlama veya yazılı bir kural ile yapılıyorsa, mevcut karar gibi ihlal tespiti yapar ve idari para cezası uygulanmasına karar verirdim. Ancak para cezasının alt sınırdan uygulanmasını önerirdim, çünkü cezanın yalnızca cezalandırıcı değil, eğitici bir işlevi de olması gerektiğine inanıyorum. Ek olarak, site yönetimine ayrımcılık yasağı ve din özgürlüğü konularında farkındalık yaratıcı bir eğitim veya

seminer düzenlenmesi şartı getirilmesini önerirdim. Eğer engelleme, bireysel bir hata veya yanlış anlamaya dayanıyorsa, muhatapların niyetine ve sürecin bağlamına göre kararımı yeniden şekillendirirdim. Örneğin, yazılı bir özür talep edebilir veya konuya ilişkin kuralların gözden geçirilmesini sağlayacak tavsiye kararı verebilirdim.

Analizin Sonuç Özeti: Bu karar, insan hakları ve ayrımcılık yasağının önemine dikkat çeken olumlu bir adım olmakla birlikte, cezaların orantılı ve eğitici olması gerektiğini de hatırlatmak önemlidir.

4.10. TİHEK10 Verisinin Değerlendirilmesi

Başvuruya Konu Kurum/Kişi: Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü ve Çanakkale Havalimanı Müdürlüğü

Başvuru No- Karar Tarihi: 2024/162- 18.7.2024

Başvuranın İddia ve Talepleri: Başvuru; psikiyatrik nedenlerden kaynaklı %64 engel oranına sahip başvuranın engelliliği ve sağlık durumu nedeniyle işyerinde yıldırılmaya maruz kaldığı iddialarına ilişkindir.

Karar: Resen incelemeye konu olay bakımından mağdurun engeli ve sağlık durumu nedeniyle mesleki tecrübesine aykırı işyerinde yıldırma eylemlerine uzun bir süredir maruz kalması, muhatapların ekonomik durumu ve güçlü bir hukuki konumda bulunması dikkate alınarak ihlal konusu eylemle ilgili muhatap Kuruluşlara üst sınırdan idari para cezasının uygulanmasına karar verilmiştir.

ChatGPT tarafından TİHEK'in Verdiği Kararın Değerlendirmesi: Başvuranın iddia ve talebine yönelik olarak engellilere yönelik ayrımcılık yasağının ihlali nedeniyle ilgili muhataplara üst sınırdan idari para cezası uygulanması kararını verirdim. Ayrıca, karara muhatap kuruluşların, çalışanların engellilik temelli ayrımcılık konusunda bilinçlenmesi için zorunlu eğitim programlarına katılması ve yıldırma iddialarını önlemek için işyerinde bir iç denetim mekanizması kurulmasını önerirdim.

Analizin Sonuç Özeti: Mevcut karar, engellilere yönelik ayrımcılık yasağının önemini vurgulamak açısından yerinde bir adım olmakla birlikte, cezanın yalnızca cezalandırıcı değil, aynı zamanda eğitici ve önleyici bir yönü de olması gerekmektedir. Bu tür kararlar, insan haklarının korunmasında önemli bir işlev görürken, kamuoyunda farkındalık oluşturma fırsatı da sunmaktadır.

4.11. TİHEK11 Verisinin Değerlendirilmesi

Başvuruya Konu Kurum/Kişi: Tekirdağ Büyükşehir Belediye Başkanlığı

Başvuru No- Karar Tarihi: Resen inceleme - 16.8.2024

Başvuranın İddia ve Talepleri: 6/2/2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından Tekirdağ'daki otellere yerleştirilen depremzedelerin, 14/5/2023 tarihinde gerçekleşen genel seçimlerden hemen sonra Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi tarafından yerleştirildikleri otellerden çıkarılmak istenildiği iddiasına ilişkindir.

Karar: 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 69'uncu maddesinin birinci fıkrası kapsamında başvuru konusu olayda varsayılan temele dayalı ayrımcılık kapsamında ve siyasi görüş temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır. 35. İhlalin etki ve sonucunun ağırlığı ile ihlal iddiasına muhatap Belediyenin ekonomik durumu ve hukuki konumu göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemle ilgili muhatap Belediyeye üst sınırdan idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

ChatGPT tarafından TİHEK'in Verdiği Kararın Değerlendirmesi: Başvuranın iddia ve talebine yönelik olarak iki farklı yaklaşım benimsenebilir: Olayın siyasi görüş temelinde ayrımcılık teşkil ettiği kanıtlanmışsa, mevcut karar gibi üst sınırdan idari para cezası uygulanmasına karar verirdim. Ayrıca, belediyenin ayrımcılıkla ilgili eğitim programlarına katılması ve gelecekte benzer uygulamaların önüne geçilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını talep ederdim. Belediyenin eylemi daha çok lojistik veya mali gerekçelere dayanıyorsa ve siyasi görüş ayrımcılığına ilişkin güçlü bir bağ bulunmuyorsa, ihlal tespiti yapmaz, olayın ayrımcılık yasağı çerçevesinde olmadığına karar verirdim. Bunun yerine, depremzedelerin temel haklarına saygının korunması konusunda Belediyeye tavsiye niteliğinde bir karar alırdım.

Analizin Sonuç Özeti: Mevcut karar, insan haklarının korunması açısından önemli bir adım olmakla birlikte, ayrımcılık iddiasının dayanaklarının somut delillerle desteklenmesi kararın adil ve sürdürülebilir olması açısından kritik öneme sahiptir.

4.12. TİHEK12 Verisinin Değerlendirilmesi

Başvuruya Konu Kurum/Kişi: Erzincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Başvuru No- Karar Tarihi: 2023/699- 5.9.2024

Başvuranın İddia ve Talepleri: Başvuranın ceza infaz kurumunda kişisel eşya ve sandalyelerinin kendisine teslim edilmediği, bu konuda şikâyette bulunması üzerine personelin hakaret ve tehdidine maruz kaldığı ve personel tarafından darp edildiği ile başka bir ceza infaz kurumuna nakil talebinde bulunmaması halinde zorunlu nedenlerle naklinin yapılacağına kendisine bildirildiği iddialarına ilişkindir.

Karar: Sonuç olarak, başvuru konusu kötü muamele iddiasına ilişkin yukarıda yer verilen mahpus ifadeleri, ilgili infaz ve koruma memuruna verilen disiplin cezasının gerekçesi ve anılan darp raporu birlikte değerlendirildiğinde kötü muamele yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

ChatGPT tarafından TİHEK'in Verdiği Kararın Değerlendirmesi: Deliller (mahpus ifadeleri, darp raporu ve disiplin cezası gerekçeleri) kötü muamele yasağının ihlal edildiğini net bir şekilde ortaya koyuyorsa, TİHEK'in verdiği kararlar benzer şekilde şu kararı verirdim: İhlal tespit eder ve bu doğrultuda ceza infaz kurumu yetkililerine uyarıda bulunulmasını önerirdim. Kötü muamele eylemlerine karışan personel hakkında sadece disiplin cezasıyla yetinilmemesi, cezai soruşturmanın başlatılması gerektiğini de ilgili makamlara bildirirdim. Mağdurun kişisel eşyalarının derhal teslim edilmesini ve mağduriyetinin giderilmesini sağlardım. Mağdurun talebi

doğrultusunda başka bir kuruma nakli gerçekleştirilerek güvenliğinin sağlanmasını önerirdim. Ceza infaz kurumunda insan haklarına uygun uygulamalar konusunda farkındalık artırıcı eğitim programlarının zorunlu hale getirilmesini talep ederdim.

Analizin Sonuç Özeti: Mevcut karar, kötü muamele yasağının ciddiyetini ve insan haklarının dokunulmazlığını vurgulayan olumlu bir adımdır. Ancak, ihlale karışan personele yönelik cezai sorumluluk süreçlerinin de etkin bir şekilde işletilmesi sağlanmalıdır. Bu tür kararlar, ceza infaz kurumlarında insan hakları standartlarının yükseltilmesine katkı sağlamaktadır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Yapay zeka, insan hayatının pek çok alanında karar alma süreçlerine etki etmektedir. Finansal analizlerden tıbbi teşhise, lojistikten kamu politikalarına kadar geniş bir yelpazede yapay zekanın öngörülerine dayanılarak kararlar alınmaktadır. Yapay zekanın yüksek işlem kapasitesi, büyük veri setlerini analiz etme yeteneği ve algoritmalar aracılığıyla sağladığı tutarlılık, onu modern karar alma süreçlerinin vazgeçilmez bir aracı haline getirmektedir. Ancak bu teknolojinin getirdiği avantajlar kadar, etik, şeffaflık, güvenilirlik, güvenlik ve önyargı gibi zorlukları da bulunmaktadır. Bu çerçevede bir yapay zeka uygulaması olan ChatGPT’de günümüzde finansal kararlar verme, tıbbi teşhisler yapma, pazarlama stratejileri oluşturma ve müşteri hizmetleri gibi çeşitli uygulamalarda karar destek sistemi olarak kullanılmaktadır. ChatGPT, karar destek sistemi olarak kullanıldığında, bir dizi avantaj sunmaktadır. ChatGPT, büyük miktarda veriye dayanan karar destek sistemleri ile karşılaştırıldığında daha hızlı ve daha ekonomiktir. Ayrıca, ChatGPT, çok çeşitli sorulara cevap verebilmekte ve farklı kullanıcıların farklı ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir.

Çalışma kapsamında bir yapay zekâ uygulaması olan ChatGPT’ye Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu’nun aldığı kararlar tekrar değerlendirilmiştir. Çeşitli kısıtlar olmasına rağmen ChatGPT tarafından benzer nitelikte kararlar alındığı görülmüştür. Hatta ChatGPT’nin vermiş olduğu kararları çeşitlendirdiği ve kurumlar ve özel tüzel kişiler için bir takım tavsiyelerde bulunduğu görülmektedir. Diğer taraftan günümüzde Adalet Bakanlığı ve Kamu Denetçiliği Kurumu gibi bir çok kurumun yapay zekanın karar alma süreçlerinde kullanılması yönünde çalışma yaptığı da görülmektedir. Önümüzdeki yıllarda yapay zeka teknolojisindeki gelişmelerle birlikte özellikle hak arama kurumlarının ChatGPT vb. uygulamaların hem yeni başvuru yöntemi olarak hem de karar verme sürecinde uygulamaya koyacağı öngörülmektedir. Yapay zekâ teknolojilerinin gelişimi, insan hakları, hak arama ve karar destek alanında hem fırsatlar hem de zorluklar yaratmaktadır. TİHEK, bu teknolojilerin insan haklarına uygun bir şekilde kullanılmasını sağlamak için rehberlik, denetim ve politika geliştirme süreçlerinde aktif bir rol oynamalıdır. ChatGPT gibi araçlar, TİHEK’in verimliliğini artırabilir ancak bu teknolojilerin önyargısız, şeffaf ve insan haklarına uygun şekilde tasarlanıp kullanılması kritik önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Açık, Çoşkun, *Ulusal İnsan Hakları Kurumları ve Türkiye Örneğine Eleştirel Yaklaşım*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2011.

Adaletbiz, “Çin’de Mahkemelerde Yapay Zeka Yargıç Dönemi”, <https://www.adaletbiz.com/cinde-mahkemelerde-yapay-zeka-yargic-donemi>, Erişim Tarihi: 10.10.2024.

Adalet Bakanlığı, *2024-2028 Stratejik Planı*, Adalet Bakanlığı, Ankara, 2024.

Akman, Elvettin, Duygu Aksu ve Yağmur Can, “Kamu Denetçiliği Kurumu’nun Kamu Personel Rejimi Konusunda Almış Olduğu Tavsiye Kararlarını ChatGPT Değerlendirebilir mi?” *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 26, S. Özel Sayı.

Albayrak, Haydar, “Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun Türk Kamu Yönetiminin Denetimindeki Yeri ve İşlevi”, *Sayıştay Dergi*, C. 31.

Aydın, Fatih, *İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesiyle Görevli Ulusal Kurumlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010.

Balbaa, Eid Muhammad and Marina Sagatovna Abdurashidova, “The Impact of Artificial Intelligence in Decision Making: A Comprehensive Review”, *Economics, Business and Management Studies*, V. 11, N. 2.

Bogdan, C, Robert- Biklen, Knopp, Sari, *Qualitative Research for Education: An Introduction to Theory and Methods*, Allyn and Bacon, Boston, 2012.

Bozdoğanoglu, Burçin, Iraz Haspolat Kaya ve Ayşegül Yücel, “Kamu İdarelerinde Yapay Zekâ Kullanımının Ülke Uygulamaları ve Temel Kamusal İlkeler Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 26, S. 1.

Bukar, Ali Umar, Md. Shohel Sayeed, Siti Fatimah Abdul Razak, Sumendra Yogarayan and Radhwan Sneesi, “Decision-Making Framework for the Utilization of Generative Artificial Intelligence in Education: A Case Study of ChatGPT”, *IEEE Education Society Section*, V. 12.

ChatGPT, “Aryüz”, www.chatgpt.com, Erişim Tarihi: 10.10.2024.

Chuma, Lourenco Euclides and Gabriel Gomes de Oliveira, “Generative AI for Business Decision-Making: A Case of ChatGPT”, *Management Science and Business Decisions*, V. 3, N. 1.

Cottgroup, “ChatGPT Nedir?”, *İnsan Kaynakları Süreçlerinde Nasıl Kullanılır?* <https://www.cottgroup.com/en/blog/item/chatgpt-nedir-insan-kaynaklari-sureclerinde-nasil-kullanilir>, Erişim Tarihi: 15.10.2024.

Çsaszar, A. Felipe, Harsh Ketkar and Hyunjin Kim, “Artificial Intelligence and Strategic Decision-Making: Evidence from Entrepreneurs and Investors”, *ARXIV*, V.0, N. 0.

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, *Kamu Yönetiminde Bir Dönüşümün Hikâyesi, CİMER*, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2023.

Çötüksöken, Betül, “Altın Kural” Mı? “Kesin Buyruk” Mu?, *Maltepe Üniversitesi İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi ve Unesco Felsefe ve İnsan Hakları Kürsüsü Bülteni*, S. 14.

Demirci, Murat, “ChatGPT’nin Teknik Detayları”, <https://muratdemirci.me/2023/11/23/chatgptnin-teknik-detaylari/>, Erişim Tarihi: 10.10.2024.

Erdoğan, Oğuzhan ve Çiğdem Pank, “Kamu Bürokrasisinin Denetiminde İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları”, *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 9 S. 4.

Erdoğan, Oğuzhan, *Ombudsmanlık Kurumun Ülkelere Sağladığı Katkıları*, Ombudsmanlık: Dünyada Uygulanan Özel Amaçlı Ombudsmanlık Uygulamaları (Ed. Oğuzhan Erdoğan), Nobel Yayınevi, Ankara, 2020.

Erdoğan, Oğuzhan, *Gençlerin Gözüyle Kent Diplomasisi Panelindeki Sunum*, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Erzincan Bölge Müdürlüğü ve Munzur Üniversitesi, Tunceli, 2024.

Eren, Hayrettin, *İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

Ergene, Arda, “Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun İnsan Haklarının Ulusal Alanda Korunmasındaki Rolü”, *Kırklareli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 1.

Hetler, Amanda, “ChatGPT nedir?”, <https://www.techtarget.com/whatis/definition/ChatGPT>, Erişim Tarihi: 15.10.2024.

İçişleri Bakanlığı, “İnsan Haklarının Uluslararası Düzeyde Korunması”, <https://www.icisleri.gov.tr/diab/insan-haklarinin-uluslararasi-duzeyde-korunmasi>, Erişim Tarihi: 10.10.2024.

İnnova, “ChatGPT geleceğin iş dünyası için ne ifade ediyor?”, <https://www.innova.com.tr/blog/chatgpt-gelecegin-is-dunyasi-icin-ne-ifade-ediyor>, Erişim Tarihi: 16.10.2024.

Jusman, Amar İksan, Ausat, Almaududi Muna Abu and Sumarna Agus, “Application of ChatGPT in Business Management and Strategic Decision Making”, *Jurnal Minfo Polgan*, V. 12, N. 2.

Koçyiğit, Ahmet ve Abdulhakim Bahadır Darı, “Yapay Zekâ İletişiminde ChatGPT: İnsanlaşan Dijitalleşmenin Geleceği”, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 7, S.2.

Kuka, Valeriia, “Getting Started with ChatGPT”, https://learnprompting.org/docs/basics/chatgpt_basics_prompt?srsltid=AfmBOorOZ3O7a4_uSjT-5MJ6eY9-6lPmRc5OTcSGHcsF-Rpo5ek5Kkwl, Erişim Tarihi: 16.10.2024.

Kurum, Bora, “Yeni Başlayanlar İçin Promptlar”, <https://www.borakurum.com.tr/yeni-baslayanlar-icin-promptlar/>, Erişim Tarihi: 18.10.2024.

Kutlucan, Erhan ve Süleyman Sadi Seferoğlu, “Eğitimde Yapay Zekâ Kullanımı: ChatGPT'nin KEFE ve PEST Analizi”, *TEBD*, C. 22, S. 2.

Küçük, Mücahit Çolpan, “Yapay Zekânın Hukuk Sisteminde Kullanılması”, *Bilişim Hukuku Dergisi*, C. 6, S. 4.

Menon, Devadas and K. Shilpa, “Chatting with ChatGPT: Analyzing the Factors Influencing User İntention to Use the Open AI's ChatGPT Using the UTAUT Model”, *Heliyon*, N. 9.

Odyakmaz, Zehra, Bayram Keskin ve Yusuf Deniz, “6701 Sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu Üzerine Bir Değerlendirme-I”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S. 7.

Özer, Kızılsümer Deniz, “İnsan Haklarının Birleşmiş Milletler'in Kurumsal Yapısı İçinde Korunması”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, C. 7, S. 2.

Özden, Şentürk, “İç Denetim Faaliyetlerinde Yapay Zekâdan Beklentiler: Chatgpt Uygulaması Örneği”, *Tide Acedemia Research*, C. 4, S. 2.

Taşcı, Gülşah, “Nitel Araştırmalarda Örnek Olay, Durum, Vaka Deseni – Yöntemi”, <https://ayeu.com/ders/nitel-arastirmalarda-ornek-olay-yontemi>, Erişim Tarihi: 16.10.2024.

TİHEK, “Faaliyet Raporu”, <https://www.tihék.gov.tr/public/editor/uploads/YoW91ZFt.pdf>, Erişim Tarihi: 10.10.2024.

TİHEK, “Faaliyet Raporu”, <https://www.tihék.gov.tr/public/editor/uploads/1552307015.pdf>, Erişim Tarihi: 10.10.2024.

TİHEK, “Kuruluş”, <https://www.tihék.gov.tr/kategori/pages/Kurulus>, Erişim Tarihi: 10.10.2024.

TİHEK, “Faaliyet Raporu”, <https://www.tihék.gov.tr/public/editor/uploads/YoW91ZFt.pdf>, Erişim Tarihi: 17.10.2024.

TİHEK, “Faaliyet Raporu.”, <https://www.tihék.gov.tr/public/editor/uploads/YoW91ZFt.pdf>, Erişim Tarihi: 18.10.2024.

TİHEK, “Faaliyet Raporu”, <https://www.tihék.gov.tr/public/editor/uploads/YoW91ZFt.pdf>, Erişim Tarihi: 10.10.202.

6701 Sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu (TİHEK), 20/4/2016-29690.

Salvagno, Michele, Fabio Silvio Taccone and Alberto Giovanni Gerli, “Can Artificial Intelligence Help for Scientific Writing?”, *Critical Care*, V. 27, N. 1.

Singh, Shubham, “ChatGPT Neden Alexa ve Siri’den Daha İyidir (Testler ve Analizler)”, <https://www.demandsage.com/chatgpt-vs-alex-and-siri/>, Erişim Tarihi: 16.10.2024.

Sisli, Merve, “Ulusal Önleme Mekanizması Olarak Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun İşkence ve Kötüm Muamelenin Önlenmesindeki Rolü”, İnsan Hakları Yıllığı, C. 1, S. Cumhuriyetin 100. Yılı Ulusal İnsan Hakları Koruma Mekanizması Sempozyumu Özel Sayısı.

Şat, Nur, “Nitel Araştırmada Örnek Olay (Durum/Vaka Çalışması) Deseni, Farklılıkları Üzerine”, <https://www.kamuyonetimindenitelarastirma2237a.org/post/nitel-ara%C5%9Ft%C4%B1rmada-%C3%B6rnek-olay-durum-vaka-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fmas%C4%B1-farkl%C4%B1%C4%B1klar%C4%B1-%C3%BCzerine>, Erişim Tarihi: 16.10.2024.

ÜİB, *Yapay Zeka ve Yeni Teknolojiler*, İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği, Bursa, 2017.

Yiğit, Gökçe, Türkiye’de İnsan Hakları Rejiminin Avrupalılaşması: 1999-2010, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana 2013.